ROZSUDEK SOUDNÍHO DVORA (druhého senátu)

26. října 2006 *

Ve věci C-302/05,

jejímž předmětem je žaloba pro nesplnění povinnosti na základě článku 226 ES, podaná dne 28. července 2005,

Komise Evropských společenství, zastoupená B. Schimou a D. Recchia, jako zmocněnci, s adresou pro účely doručování v Lucemburku,

žalobkyně,

proti

Italské republice, zastoupené I. M. Bragugliou, jako zmocněncem, ve spolupráci s M. Massella Ducci Terim, avvocato dello Stato, s adresou pro účely doručování v Lucemburku,

žalované,

* Jednací jazyk: italština.

SOUDNÍ DVŮR (druhý senát),

ve složení C. W. A. Timmermans, předseda senátu, R. Schintgen, P. Kūris, J. Klučka (zpravodaj) a G. Arestis, soudci,

generální advokát: M. Poiares Maduro,
vedoucí soudní kanceláře: R. Grass,

s přihlédnutím k písemné části řízení,

s přihlédnutím k rozhodnutí, přijatému po vyslechnutí generálního advokáta, rozhodnout věc bez stanoviska,

vydává tento

Rozsudek

1 Svou žalobou se Komise Evropských společenství domáhá, aby Soudní dvůr určil, že Italská republika tím, že stanovila, že doložky výhrady vlastnictví se lze vůči třetím věřitelům kupujícího dovolávat pouze tehdy, je-li potvrzena na každé faktuře, která se týká pozdějších dodávek, má určité datum předcházející datu zahájení exekučního řízení a je řádně zanesena v účetnictví, nesplnila povinnosti, které pro ni vyplývají z čl. 4 odst. 1 směrnice Evropského parlamentu a Rady 2000/35/ES ze dne 29. června 2000 o postupu proti opožděným platbám v obchodních transakcích (Úř. věst. L 200, s. 35; Zvl. vyd. 17/01, s. 226).

Právní rámec

Právní úprava Společenství

2 Cílem směrnice 2000/35 je harmonizace právních předpisů členských států týkajících se postupu proti opožděným platbám v obchodních transakcích mezi podniky nebo mezi podniky a orgány veřejné moci, jejichž předmětem je dodání zboží nebo poskytnutí služeb za úplatu.

3 Článek 1 uvedené směrnice stanoví:

„Tato směrnice se vztahuje na veškeré platby, které jsou úhradou za obchodní transakce."

4 Podle článku 2 stejné směrnice:

„Pro účely této směrnice se rozumí:

1. ‚obchodní transakcí' transakce mezi podniky nebo mezi podniky a orgány veřejné moci, která vede k dodání zboží nebo poskytnutí služeb za úplatu,

[...]

3. ‚výhradou vlastnictví' smluvní dohoda, na jejímž základě si prodávající ponechává vlastnické právo ke zboží až do úplného zaplacení kupní ceny;

[...]"

5 Článek 4 odst. 1 směrnice 2000/35 stanoví:

„Členské státy v souladu s vnitrostátními právními předpisy použitelnými na základě mezinárodního práva soukromého stanoví, že si prodávající ponechává vlastnické právo ke zboží až do jeho úplného zaplacení, je-li doložka výhrady vlastnictví mezi kupujícím a prodávajícím výslovně dohodnuta před dodáním zboží."

6 Podle bodu 21 odůvodnění uvedené směrnice:

„Je žádoucí zajistit, aby věřitelé mohli využít výhrady vlastnictví na nediskriminačním základě na celém území Společenství, jestliže je doložka výhrady vlastnictví platná podle vnitrostátního práva použitelného na základě mezinárodního práva soukromého."

Vnitrostátní právní úprava

7 Prodej s výhradou vlastnictví je upraven v italském právu občanským zákoníkem v knize IV hlavě III kapitole I § 3.

8 Podle článku 1523 tohoto zákoníku, nazvaného „Přechod vlastnického práva a nebezpečí“:

„Při prodeji na splátky s výhradou vlastnictví se stává kupující vlastníkem věci zaplacením poslední splátky ceny, ale nese nebezpečí spojená s věcí od okamžiku jejího dodání.“

9 Článek 1524 odst. 1 stejného zákoníku stanoví, že výhrady vlastnictví se lze vůči věřitelům kupujícího dovolávat pouze tehdy, je-li dohodnuta písemně v dokumentu s určitým datem předcházejícím datu zahájení exekučního řízení. Odstavce 2 a 3 tohoto článku upravují mechanismus dovolatelnosti této doložky vůči třetím nabyvatelům v případech, kde jsou předmětem prodeje stroje, jejichž hodnota přesahuje 30 000 ITL (přibližně 16 eur), nebo movitý majetek zapsaný ve veřejném registru.

10 Článek 11 odst. 3 legislativního nařízení č. 231 ze dne 9. října 2002 (dále jen „legislativní nařízení“) zní následovně:

„Výhrady vlastnictví upravené v článku 1523 občanského zákoníku, vyplývající z předchozí písemné dohody mezi kupujícím a prodávajícím, se lze dovolávat vůči třetím věřitelům kupujícího pouze tehdy, je-li potvrzena na každé faktuře, která se týká pozdějších dodávek, má určité datum předcházející datu zahájení exekučního řízení a je řádně zanesena v účetnictví.“

Postup před zahájením soudního řízení

11 Komisi byla podána stížnost, ve které stěžovatel tvrdí, že článek 4 směrnice 2000/35 není v italské právní úpravě správně proveden. Podle tohoto stěžovatele čl. 11 odst. 3 legislativního nařízení ukládá prodávajícímu povinnost nést značné administrativní náklady.

12 Poté, co Komise vyzvala Italskou republiku, aby jí předložila své vyjádření k tomuto ustanovení vnitrostátní právní úpravy s ohledem na článek 4 uvedené směrnice, vydala Komise dne 18. října 2004 odůvodněné stanovisko a vyzvala tento členský stát k přijetí opatření nezbytných k tomu, aby vyhověl tomuto stanovisku ve lhůtě dvou měsíců od jeho oznámení.

13 Jelikož Komise neobdržela odpověď, rozhodla se podat projednávanou žalobu.

K žalobě

Argumentace účastnic řízení

14 Komise tvrdí, že čl. 11 odst. 3 legislativního nařízení je v rozporu s čl. 4 odst. 1 směrnice 2000/35, jakož i s duchem této směrnice.

15 Podle ní se povinnost potvrdit doložku výhrady vlastnictví na každé faktuře proto, aby se jí šlo dovolávat vůči věřitelům kupujícího, rovná uložení dodatečné podmínky k tíži prodávajícího, který má v souladu se směrnicí 2000/35 pouze povinnost uzavřít tuto doložku s kupujícím před dodáním uvedeného zboží, aby zůstal vlastníkem zboží až do úplného zaplacení ceny.

16 Navíc skutečnost, že podle čl. 11 odst. 3 legislativního nařízení musí být datum faktur určité a předcházet datu zahájení exekučního řízení, je také v rozporu s čl. 4 odst. 1 směrnice 2000/35, kteréžto ustanovení klade důraz na časovou přednost dohody výslovně ujednané mezi kupujícím a prodávajícím.

17 V odpověď italská vláda tvrdí, že doložka výhrady vlastnictví má být doplňkovou doložkou v kupní smlouvě, jejíž platnost nebo účinnost nezávisí na žádné zvláštní formální podmínce, jelikož jedinou podmínkou platnosti je, aby tato doložka byla dohodnutá v okamžiku uzavření kupní smlouvy.

18 Článek 11 odst. 3 legislativního nařízení byl přijat za účelem doplnění ustanovení občanského zákoníku a týká se pouze režimu dovolatelnosti doložky výhrady vlastnictví vůči věřitelům kupujícího, a nikoli vůči třetím nabyvatelům. Pouze doplňuje čl. 1524 odst. 1 občanského zákoníku. K tomuto bodu italská vláda uvádí, že změna uskutečněná čl. 11 odst. 3 legislativního nařízení se týká pouze některých kategorií kupních smluv, zejména prodeje s postupným dodáním, při kterém mohou být dodávky rozloženy v čase a týkat se zboží, které může být oceněno jednotlivě a může mít značnou hospodářskou hodnotu. Navíc uvádí, že toto ustanovení se týká

některých typů smíšených smluv, ve kterých je prodávající povinen dodat vícero, rovněž časově rozložených faktur.

19 Podle italské vlády má povinnost potvrdit doložku výhrady vlastnictví v dokumentech potvrzujících následné plnění původní smlouvy zejména za cíl dodržení zásady právní jistoty, jakož i zásady ochrany důvěry třetích osob, které vstupují do obchodních vztahů s držitelem majetku, jehož vlastníkem je jiná osoba.

20 Konečně se tato vláda odvolává na úpravu dokazování stanovenou občanským zákoníkem. Z judikatury italského kasačního soudu vyplývá, že časovou přednost dokumentu lze prokázat na základě jakékoliv skutkové okolnosti. Z tohoto důvodu uvedená judikatura přihlíží zejména ke znalosti dokumentu osobou, vůči které je dovoláván.

21 K tomuto poslednímu bodu Komise bere na vědomí, že určitost datumu lze snadno prokázat, ale trvá na své výtce, že podmínky stanovené v čl. 11 odst. 3 legislativního nařízení jsou v rozporu s ustanoveními čl. 4 odst. 1 směrnice 2000/35.

Závěry Soudního dvora

22 Za účelem posouzení opodstatněnosti žaloby Komise je třeba posoudit čl. 4 odst. 1 směrnice 2000/35 a přezkoumat, zda se toto ustanovení vztahuje na pravidla přijatá členským státem v oblasti dovolatelnosti doložek výhrady vlastnictví vůči třetím osobám.

23 Úvodem je namístě zdůraznit, že tato směrnice neharmonizuje všechna pravidla upravující opožděné platby v obchodních transakcích, jelikož upravuje pouze některá zvláštní pravidla zaměřená na postup proti těmto opožděním, a to úroky z prodlení v případě opožděné platby (článek 3), výhradu vlastnictví (článek 4) a vymáhání nesporných pohledávek (článek 5).

24 Navíc tato směrnice odkazuje v několika bodech na použití vnitrostátní právní úpravy. Jak vyplývá z bodů 15 a 19 odůvodnění směrnice, jde zejména o případ různých druhů výkonu rozhodnutí na základě exekučního titulu, podmínek, za nichž může být výkon rozhodnutí práva na základě tohoto titulu zastaven nebo odložen, jakož i způsobů uzavírání smluv.

25 Co se týče doložek výhrady vlastnictví, ve kterých se odkazuje na vnitrostátní právní úpravu, čl. 4 odst. 1 směrnice 2000/35 stanoví, že členské státy v souladu s vnitrostátními právními předpisy použitelnými na základě mezinárodního práva soukromého stanoví, že si prodávající ponechává vlastnické právo ke zboží až do jeho úplného zaplacení, je-li doložka výhrady vlastnictví mezi kupujícím a prodávajícím výslovně dohodnuta před dodáním zboží.

26 Ze znění tohoto ustanovení vyplývá, že upravuje účinky doložky výhrady vlastnictví vůči kupujícímu a prodávajícímu, který si může ponechat vlastnické právo ke zboží až do úplného zaplacení. Toto ustanoví též stanoví, že podmínkou platnosti takové doložky je, aby byla výslovně dohodnuta mezi kupujícím a prodávajícím před dodáním zboží.

27 Je namístě dodat, že odkaz na vnitrostátní ustanovení, která se použijí na základě mezinárodního práva soukromého, provedený čl. 4 odst. 1 směrnice 2000/35 se týká podmínek platnosti doložky výhrady vlastnictví.

28 Podle tohoto ustanovení ve spojení s bodem 21 odůvodnění směrnice 2000/35 totiž zákonodárce Společenství považoval za nutné zabezpečit, aby věřitelé mohli využít doložku výhrady vlastnictví bez diskriminace na celém území Společenství v případě, že je tato platná podle vnitrostátních ustanovení, která se použijí na základě mezinárodního práva soukromého. Možnost věřitelů uplatnit takovou doložku se jeví jako zvláštní příspěvek v postupu proti opožděným platbám v obchodních transakcích.

29 S ohledem na znění čl. 4 odst. 1 směrnice 2000/35 a účel této směrnice však z uvedeného ustanovení nelze vyvozovat, že se má vztahovat také na jiná pravidla, než jsou ta, která výslovně upravují jednak možnost prodávajícího a kupujícího výslovně se dohodnout na doložce výhrady vlastnictví před dodáním zboží, a jednak možnost prodávajícího ponechat si vlastnické právo ke zboží až do úplného zaplacení.

30 Pravidla, o která se jedná v projednávané věci, která se týkají dovolatelnosti doložky výhrady vlastnictví vůči třetím osobám, jejichž práv se směrnice 2000/35 nedotýká, tedy zůstávají upravena výlučně vnitrostátními právními řády členských států.

31 Za těchto okolností se Italská republika tím, že stanovila, že doložky výhrady vlastnictví se lze dovolávat vůči třetím věřitelům kupujícího jen tehdy, je-li potvrzena

na každé faktuře, která se týká pozdějších dodávek, má určité datum předcházející datu zahájení exekučního řízení a je řádně zanesena v účetnictví, neporušila povinnosti, které pro ni vyplývají z čl. 4 odst. 1 směrnice 2000/35.

32 Je tedy namístě žalobu Komise zamítnout.

K nákladům řízení

33 Podle čl. 69 odst. 2 jednacího řádu se účastníku řízení, který neměl ve věci úspěch, uloží náhrada nákladů řízení, pokud to účastník řízení, který měl ve věci úspěch, požadoval. Vzhledem k tomu, že Italská republika požadovala náhradu nákladů řízení a Komise neměla ve věci úspěch, je namístě posledně uvedené uložit náhradu nákladů řízení.

Z těchto důvodů Soudní dvůr (druhý senát) rozhodl takto:

1) Žaloba se zamítá.

2) Komisi Evropských společenství se ukládá náhrada nákladů řízení.

Podpisy.